

ANKETA O VYUČOVANÍ FILOZOFIE NA STREDNÝCH ŠKOLÁCH

Na začiatku bol aj tentokrát údiv. Údiv nad tým, ako málo naši kolegovia vedia o súčasnom stave vyučovania filozofie na stredných školách. Pri jednej príležitosti sa celkom náhodou ukázalo, že niektorí filozofi pôsobiaci na univerzitných a akademických pracoviskách nevedia vlastne ani to, že filozofia sa na stredných školách celý jeden rok štúdia vyučuje. Treba však dodať, že vzápätí prejavili živý záujem dozvedieť sa niečo o tom na stránkach nášho časopisu. Anketa, ktorú sme urobili medzi niekoľkými učiteľmi filozofie na stredných školách, je skutočne len prvým krokom na ceste k vzájomnému spoznávaniu sa a spolupráci. Ak sme sa v nej obmedzili na niekoľko hlasov z radov bratislavských učiteľov filozofie, bolo to výlučne z časových a organizačných dôvodov. Radi privítame príspevok každého, kto cíti potrebu vyjadriť sa k tejto problematike.

Na ankete sa zúčastnili títo profesori filozofie z bratislavských gymnázií: K. Feketeová, Gymnázium Grösslingova ul., M. Kulcsárová, Gymnázium Dunajská ul., M. Fábryová, Gymnázium Metodova ul.

Aké postavenie zaujíma Náuka o spoločnosti a zvlášť Filozofia v kontexte predmetov na vašej škole?

K. Feketeová: Sme gymnázium so zameraním na matematiku a prírodovedné predmety. Náuka o spoločnosti sa vyučuje v 3. a 4. ročníku. V treťom ročníku 1 hodinu týždenne, čo je 30 hodín za rok (obsahom je psychológia, právo a ekonómia). Vo 4. ročníku sú to 2 hodiny, čo je 60 hodín filozofie za rok. Spoločenskovedná časť vzdelávania je zastúpená nedostatočne iba Náukou o spoločnosti a Dejepisom (5 hodín za celé štúdium). Napriek zameraniu školy je v súčasnosti záujem študentov orientovaný na spoločenskovedné predmety aj pri výbere ďalšieho štúdia – ekonómia, psychológia, právo, filozofia. 53 % žiakov chce študovať na EU, 17 % žiakov chce študovať na Právnickej fakulte UK a 8 % žiakov chce študovať na FF UK.

M. Kulcsárová: Náuka o spoločnosti sa v našom gymnázium vyučuje v treťom ročníku všeobecnej i matematicko-fyzikálnej triedy týždenne dve hodiny. Vo štvrtom ročníku sa filozofia vyučuje vo všeobecnej triede dvakrát týždenne a v matematicko-fyzikálnej triede raz do týždňa. Z viacerých hľadísk si uvedomujeme dôležitosť týchto dvoch predmetov. Po prvé, žiaci získajú také vedomosti, najmä na hodinách náuky o spoločnosti, bez ktorých by denné politické, spoločenské a hospodárske problémy nevedeli pochopiť. Na druhej strane sa zase výborne uplatňujú medzipredmetové vzťahy: náuka o spoločnosti „pomáha“ vo výučbe dejepisu a bez filozofie by sme sa len ťažko vedeli priblížiť k literatúre 19. a 20. storočia. Pravda, dôležitým momentom je aj ten fakt, že materiál na prijímacie pohovory na právnickú fakultu obsahuje aj také tematické okruhy, ktoré sa vyučujú len v rámci týchto predmetov.

M. Fábryová: Náuka o spoločnosti – vyučuje sa v 3. a 4. ročníku. V 3. ročníku 1 hodinu týždenne a vo 4. ročníku 2 hodiny týždenne. Náuka o spoločnosti je mimo hlavného záujmu žiakov i učiteľov v porovnaní s ostatnými spoločenskovednými predmetmi.

Ktorý variant osnov ste pri vyučovaní filozofie zvolili a do akej miery sa opierate o učebnicu? Čo by ste navrhovali pri ďalšom vydávaní učebníc filozofie?

K. Feketeová: Zvolila som variant dejinnofilozofický. Učebnicu používam pri zostavovaní testov (keby ich niekto vypracoval pre učiteľov, Metodické centrum ich môže vydať a zaplatiť). Neprekračujem rámec učebnice. Študenti našej školy prijali s nadšením túto knihu a hodnotia ju ako veľmi dobrý študijný text. Bolo by dobré, keby vyšla „Čítanka“ – Antológia pre žiakov.

M. Kulcsárová: Z učebných plánov, ktoré sa vzťahujú na filozofiu, som si vybrala ten, ktorý hlavný dôraz kladie na históriu filozofie. V chronologickom slede sa zaoberáme významnými mysliteľmi a filozofickými prúdmi. Zaoberáme sa aj mytológiou, náboženstvami a dôraz kladieme na historické pozadie. Pri vysvetľovaní novej látky sa často opieram o doslovné citáty. Mnohokrát sa stáva, že v triede sa rozprúdi živá diskusia o niektorom filozofickom názore. Preto, vychádzajúc z mojich doterajších skúseností, som toho názoru, že učebnice filozofie by mali obsahovať rôzne citáty na ilustráciu názorov, ktoré sú pre žiakov niekedy dosť náročné (prípadne by nezaškodilo zostaviť antológiu...). Na druhej strane by učebnica mala obsahovať také otázky, ktoré by evokovali v žiakoch logické myslenie, „filozofovanie“, aby sa študent po vysvetlení učiva mohol hlbšie „vnoriť“ do danej témy. Pretože učebnica sa zostavuje najmä pre študentov, nie pre vyučujúceho, pri „ťažkých myšlienkach“ sa môžu presadiť aj niektoré zaujímavé drobnosti, myslím tu aj na zostavenie obrázkového materiálu. O medzipredmetových vzťahoch som sa už zmienila: učebnica by mohla poukazovať na to, ako sa dané myšlienky, filozofické prúdy objavujú u toho-ktorého literáta, prípadne v ktorom jeho diele.

M. Fábryová: Pri vyučovaní filozofie sme pracovali podľa prvého variantu – filozofia koncipovaná dejinnofilozoficky. Učebnicu filozofie sme dostali v druhom polroku, hodnotíme ju veľmi kladne, pracovali sme s ňou na vyučovacích hodinách, žiaci pri domácej príprave. Privítali by sme druhý diel antológie z diel filozofov a čítanku pre žiakov.

Aký záujem o filozofiu prejavujú študenti? Ktoré témy ich najviac priťahujú, čo im chýba? Kolík z Náuky o spoločnosti maturujú?

K. Feketeová: Záujem o filozofiu je veľký. Dokonca v matematických triedach ešte väčší ako v prírodovedných. Najzaujímavejšie témy sú z antiky a súčasnosti. Chýba však čas rozdiskutovať filozofické problémy. Tematické plány totiž neposkytujú učiteľovi ani žiakom väčšiu voľnosť. Z celkového počtu 159 študentov maturuje z predmetu Nos 64 maturantov.

M. Kulcsárová: Podľa mojich doterajších skúseností (vyučujem tento predmet štvrtý rok) je filozofia schopná upútať pozornosť žiakov. Medzi vďačné tematické okruhy patrí starogrécka filozofia, niektorí novodobí myslitelia (Bacon, Spinoza a i.), iracionalistické myslenie. Z predmetu Náuka o spoločnosti som zatiaľ maturanta nemala, lebo v rámci rozvrhu nie je dostatočný počet hodín oprávňujúci maturovať z tohto predmetu. Pretože v týchto triedach vyučujem aj dejepis, maturitné otázky z dejepisu obsahujú otázky z histórie filozofie.

M. Fábryová: Záujem študentov je podmienený ich ďalším štúdiom. Najväčší záujem prejavujú o indickú, čínsku a antickú filozofiu, o filozofiu konca 19. storočia a o existencializmus. Maturita z Náuky o spoločnosti je podmienená udelením výnimky riaditeľstvom školy, napriek tomu v tomto školskom roku na našej škole maturovalo zo štyroch tried (100-120 žiakov) 33 žiakov.

Čo by pre zlepšenie postavenia stredoškolských učiteľov mohlo urobiť Slovenské filozofické združenie? Čo by ste radi našli na stránkach časopisu *Filozofia*?

K. Feketeová: a) Sprístupniť ukážky nových metodík výuky filozofie; b) podporovať tvorbu pomôcok, textov pre štúdium, pre študentov i učiteľov; c) dôraznejšie obhajovať možnosť učiteľa voľiť obsah *Nos a zvlášť Filozofie* v porovnaní s tým, čo umožňujú záväzné osnovy pre gymnáziá SOU a SOŠ. Skontaktovať sa s Ústredným inšpekčným centrom a vysvetliť celkovú koncepciu tohto predmetu a žiadúci prístup k tematickým plánom. Administratívne vynucovanie zabíja tvorivosť učiteľa.

M. Kulcsárová: Myslím, že Slovenské filozofické združenie a časopis *Filozofia* by nám v prvom rade pomohli vtedy, ak by pomáhali zabezpečiť rôzne učebné pomôcky a knihy pre výučbu. Mohli by tiež upozorňovať na nové slovenské a české publikácie v tomto odbore. V časopise by som si veľmi rada prečítala podrobnú analýzu histórie domácej filozofie alebo komplexné zhrnutie súčasného myslenia.

M. Fábryová: Slovenské filozofické združenie by nám mohlo pomôcť vydávaním študijných materiálov a organizovaním prednášok a seminárov o vyučovaní filozofie na stredných školách.

Anketu pripravil a za odpovede ďakuje *Miroslav Marcelli*.